

POSTANOWIENIE

13 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 13 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa L.S. i J.S.
przeciwko Bank w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank. w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 19 stycznia 2023 r., I ACa 1520/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 maja 2022 r., XII C 176/20, Sąd Okręgowy we Wrocławiu ustalił nieważność umowy kredytu mieszkaniowego denominowanego do franka szwajcarskiego (CHF), zawartej 28 marca 2008 r. pomiędzy powodowymi konsumentami a poprzednikiem prawnym pozwanego banku (pkt I), zasądził od banku łącznie na rzecz kredytobiorców: (1) 70 943,05 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 19 maja 2020 r., (2) 51 393,32 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 19 maja 2020 r., (3) 9919 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 18 listopada 2021 r. – tytułem zwrotu wszystkich świadczeń uiszczonych przez kredytobiorców na rzecz banku w okresie do września 2021 r. na podstawie umowy o kredyt (pkt II) i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt III).

Zaskarżonym wyrokiem Sąd drugiej instancji (1) zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że w pkt II oddalił powództwo, oraz (2) oddalił apelację strony pozwanej w pozostałej części.

Sąd odwoławczy nie zakwestionował zatem orzeczenia Sądu Okręgowego w zakresie stwierdzenia nieważności umowy kredytu. Jednocześnie stwierdził, że zgadza się z treścią apelacji, zauważając, iż kurs waluty nie miał charakteru dowolnego, ani oderwanego od reguł rynkowych, ani rażąco odbiegającego od kursów rynkowych, a ponadto był publikowany i na bieżąco znany kredytobiorcom, którzy wybrali kredyt denominowany w CHF i prawidłowo zostali poinformowani o ryzyku kursowym. Ze względu jednak na orzeczenia TSUE oddalił apelację banku co do ustalenia nieważności umowy. Natomiast w zakresie żądania zwrotu spłat uwzględnił apelację i oddalił powództwo w tym zakresie, ponieważ porównując wartość spełnionych świadczeń (wyplacenie kredytu przez bank i dokonanie częściowej spłaty przez kredytobiorców) ustalił brak wzbogacenia banku, a tym samym brak obowiązku zwrotu spłat nieprzewyższających wypłaconego kredytu (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący bank uzasadnił:

1) występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych:

a) czy uznanie obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych (przeliczników walut), nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, powoduje nieważność całej umowy (art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, dalej dyrektywy 93/13, a także art. 385² § 2 k.c. w zw. z motywem dwudziestym pierwszym dyrektywy 93/13);

b) czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane dokonywania ich spłaty bezpośrednio w walucie obcej na podstawie art. 69 ust. 3 ustawy Prawo bankowe (dalej p.b.) kredyty denominowane lub indeksowane do waluty obcej nadal należy uważać za kredyty udzielone w złotych;

2) potrzebą wykładni:

a) art. 4 ust. 2, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 65, 354, 358 § 2, 385¹ k.c. oraz art. 69 ust. 3 p.b. i rozstrzygnięcie tego, czy w razie stwierdzenia przez sąd w toku kontroli incydentalnej, że obecne w umowie kredytu hipotecznego klauzule dotyczące spreadów walutowych – w istocie kursów walut, a nie różnicy między kursem kupna i sprzedaży w danej chwili, co jest pierwotnym znaczeniem słowa „spread” – stanowią niedozwolone (nieuczciwe) postanowienia umowne, zachodzą podstawy do całkowitego pozbawienia takiej umowy kredytowej mechanizmu denominacji, czy właściwym jest utrzymanie w mocy denominowanego charakteru umowy jako objętego zgodnym zamiarem stron umowy, a także czy w takim przypadku zasadne jest odwołanie się w miejsce postanowienia bezskutecznego do normy bezwzględnie obowiązującej art. 69 ust. 3 p.b., oświadczeń woli stron (art. 65 k.c.), czy do dyspozytywnej normy przewidzianej w art. 358 § 2 k.c.;

b) art. 189 k.p.c. co do interesu prawnego kredytobiorców.

Bank powołał się również na przesłankę oczywistego uzasadnienia skargi kasacyjnej wobec sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku w taki sposób, który nie pozwala na kontrolę kasacyjną, a w którym Sąd Apelacyjny z jednej strony wskazuje na zasadność dalszego trwania umowy w mocy, zaś z drugiej [przy niezakwestionowaniu rozstrzygnięcia ustalającego nieważność umowy kredytu] brak w nim jest wyjaśnienia przyczyn stwierdzenia nieważności umowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, że:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej w oparciu o tezę o ważności umowy mimo niedozwolonego sposobu ustalania kursu CHF. Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Do podważenia kwalifikacji umowy jako umowy kredytu denominowanego zmierza zagadnienie przedstawione w pkt 1 lit. b. W chwili zawarcia umowy była ona umową kredytu denominowanego i na podstawie art. 385² k.c. nie ma znaczenia wejście w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. art. 69 § 3 p.b. przyznającego kredytobiorcom prawo do spłaty kredytów denominowanych indeksowanych w walucie, niezależnie od zapisów umowy. Innymi słowy: umowy nieważne przed 26 sierpnia 2011 r. nie stały się ważne z chwilą wejścia w życie art. 69 § 3 p.b.

Wykładni nie wymaga także art. 189 k.p.c. co do tego, czy w sytuacji, gdy kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa wyłącznie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego. Wprawdzie art. 189 k.p.c. nie może być podstawą ustalenia nieważności umowy, gdyż nieważność umowy jest jedynie przesłanką rozstrzygnięcia o innych żądaniach, w tym o żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku kredytu. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumianej jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego

mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy.

W odniesieniu do ostatniej z przesłanek bank zasadnie wskazał na wzajemne sprzeczności wyroku i treści uzasadnienia, z którego z jednej strony może wynikać, że zdaniem Sądu Apelacyjnego możliwe byłoby dalsze trwanie umowy w mocy, a z drugiej Sąd ten utrzymał w mocy orzeczenie o nieważności umowy i brak jest wyjaśnienia tego, na jakiej podstawie Sąd Apelacyjny uznał umowę za nieważną. Jednak na wstępie swojej oceny prawnej Sąd drugiej instancji stwierdził, że jedynie podporządkowuje się ostatnim orzeczeniom TSUE. Wprawdzie orzeczenia TSUE nie mogą zmieniać obowiązującego prawa krajowego, lecz jak wyżej wskazano na podstawie art. 88 u.s.n. Sąd Najwyższy jest związany uchwałą z 25 kwietnia 2024 r. niezależnie od jej zgodności z prawem.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(M.M.)

[ał]